

מראי מקומות- בבא בתרא ק"ט

דגם הבת פוטרת את האחין מן היבום, אבל אבי המת אינו פוטר אשת בנו מן היבום. ומבואר מדברי הרשב"ם, דאין ביאור הגמ' שיש איזה היקש מבין לבת, אלא דהמעלה שיש לבין כלפי האחין והאב הוא ג"כ אצל הבת. אולם לכאור' מקור' תוס' לכאור' משמע דלא פ' כן, שהרי הק' דעבד עברי יעבוד גם הבת, כמו דהדין הוא דעובד את הבן, דכיון דלענין יבום ונחלה כי הדדי נינהו, ה"נ לענין עבדות ע"ע. ומשמע מזה דפ' שיש איזה היקש בין דין בן לדין בת.

(ד) **כיון דלענין יבום בן ובת כי הדדי נינהו- כ' הרשב"ם** דהיינו מהא דכתי' עיין עליו. אבל הק' תוס', מנלן דהבת פוטרת אמה מיבום, הא איצטריך עיין עליו לאתויי ממזר, ע"ש מש"כ בזה. וע"ע בחי' הר"ן (הובא גם בשטמ"ק) דכ' בשם אחרים דזה נלמד מהא דכתיב דבת קודמת לאחי המת לענין נחלה, ואם אינה פוטרת מן היבום, היכי קודמת להן, שהרי מי שקודם ליבום הוא קודם לנחלה, אע"כ דהתורה מגלה בזה דהיא פוטרת אמה מיבום.

(ה) **יכול יקדים לאחין, וכו'- הק' הקובץ שעורים** (שיט), לפי הסוברין דהאחין יורשין רק דרך משמוש, א"כ מהו הצד דהאחין יהיו קודמין להאב, דאנו צריכין קרא לשלול צד זה, הרי ודאי האב קודם, לפי שבא על דרכו להאחין. ותי' דעכצ"ל, דכל השאלה אם יורשין דרך משמוש או מעצמם, הוא רק למסקנא, דהאב קודם להם. אבל על צד זה של הגמ', דהאחין קודם להאב, אה"נ, ע"כ יהיו האחין יורשים מעצמם. אלא דהק' דסכ"ס, אם בהה"א הי' מוכרח כן, דבאים דרך עצמן, א"כ מהכ"ת לצדד דלמסקנא אינו כן, שהרי אין שום מקום בגמ' להכריח שישתנה. ותי' דאולי הביאור הוא דכיון דסכ"ס האב קודם להאח, א"כ אף האב בקבר הוא, ע"כ יש ענין של משמוש ועל דרך זה יורש האח, אולם ע"ש מה שהק' ע"ז.

(א) **אימא שארו זה האב, מלמד שהאב קודם לבת- פ' הרשב"ם**, דלפ"ז יהי' סדר הכתובים כך- איש כי ימות ובן אין לו ונתתם את נחלתו לשארו, דהיינו אביו, ואם אין לו שאר ונתתם את נחלתו לאחיו, ואם אין לו אחים והעברתם את נחלתו לבתו. ויש לעי', מנין להרשב"ם דכוונת הגמ' להק' שיהי' בין האב ובין האחים קודם הבת, הרי בגמ' אי' רק האב, ודלמא פשוט הי' דהבת קודמת להאח. וע' במהרש"א שכ' דעכשיו ס"ל להמקשה דרך הבן יהי' קודם לאב (ולא הבת), ולכן, כיון דלא אמרי' דהבת שוה להבן, ומשום דעדיין לא אסיק אדעת' הסברא דכיון דלענין יבום שוים, וכו', א"כ ממילא מאוחרת הבת גם מן האח, שהרי האח קם תחת אחיו ליבום, ואין הבת קמה תחת אביה לכולם. וע"ע במהר"ם שי"ף (על הגמ') דתי' קו' זו ע"פ מה שהק' דלפי ה"א זה בגמ', למה כתב התורה ירושת אחין בכלל, הלא יורשין ממ"נ מטעם משמוש, דעכשיו אין שייך לתרץ כמש"כ תוס' לעיל (קח:), דה"א דיהי' האב קודם לבת, דעכשיו הגמ' ס"ל דהאמת הוא כן, ולכן צריכין לתרץ באו"א. וכ' דאולי משום זה כ' הרשב"ם דהאחין קודם לבת, לתרץ קו' זו, דלכן כתבה התורה לאחין, להקדימן קודם לבת (אולם ע"ש שכ' דבהמשך הגמ' עדיין ק' קושייתו דלמה צריך לכתוב אחין).

(ב) **מלמד שהאב קודם לבת- הבאנו מש"כ הרשב"ם** דלפ"ז גם יהי' האחים קודם לבת. ותמה בחי' ר' מאיר שמחה (לעיל [קח:]), "תמי' עצומה, הא בנות צלפחד נטלו חלק אביהן בתוך אחי אביהן, אלמא דבת קודמת", ומזה הק' גם על הגמ' לעיל דצידד שיהי' האח קודם לבן, הרי אם הבת קודמת להאח, וכמבואר בפרשה דבנות צלפחד, והבן קודם להבת, ממילא ודאי הבן קודם להאח, ואיך צידד הגמ' להיפוך, והניח בצע"ג (וע' מה שכתבנו לעיל [ק"ח] מהגידולי שמואל).

(ג) **כיון דלענין יבום בן ובת כי הדדי נינהו, לענין נחלה נמי בן ובת כי הדדי נינהו- פ' הרשב"ם**,

(ט) **אין, דאיתרמי לי' גברא דשמי' לוי- תמוה,** מהו המעלה של זה בכלל, ולמה שמח עליו. וכ' **הריטב"א** דאף בזה שמח, לפי שהיו סבורין העם שהוא לוי ממש.

(י) **והלל בן משה הוא, דכתיב בני משה גרשם ואליעזר- כ' המהרש"א,** דאף דבתורה ג"כ כתיב דגרשום הי' בן משה, מ"מ הביא הגמ' הך קרא דדברי הימים, משום דכתיב שם ג"כ הא דשבואל הי' בן גרשם, ושבואל היינו יהונתן, כדלקמן בשמעתין. וביתר ביאור כ' **המהר"ם שי"ף,** דמהא דהתורה הי' שייך לומר דגרשם זה (אבי יהונתן) גרשם אחר הוא, ולא בן משה. ולכן הביא הקרא דשבואל הי' בן גרשם, שהי' בן משה.

(יא) **והלל שבטים מבזים אותו ואומרים ראיתם בן פוטי זה, בן שפיטס אבי אמו עגלים לע"ז, וכו'- ביאר התורת חיים ענין טענה זו,** דחשבו לו הדבר ליוהרא, לפי שאין ראוי לקנא קנאת ד' ולעשות מעשה גדול כזה אא"כ מי שאבותיו גדולים חסידי עליון מקנאין קנאת ד' צבקות, דאז מסתמא טבע הבנים לאחוז מעשה אבותיהן בידיהן, אבל פנחס שבא מיתרו, לא הי' נראה להם שהוא ראוי לאותו מעשה.

(ו) **קראי שלא כסדרן כתיבי- הק' הרשב"ם,** כיון דאין אנו הולכין אחר סדר הכתובים, א"כ לישתוק קרא מיני', ולימא איש כי ימות ונתתם נחלתו לקרוב אליו במשפחתו. ותי' דקרא צריכי טובא לאיזה דרשות. ותמה **הרש"ש,** איך הי' שייך לכתוב כן, הרי עכ"פ הי' צריך לכתוב האב כדי להקדימו להאחין, שהרי הם בעצם קרובים להמת יותר ממנו, כיון דבמקומו הם לענין יבום. וכ' דאה"נ, צריך לומר ולכתוב ונתתם את נחלתו לשאר הקרוב, ומלשארו שהוא האב דמיותר הוה דרשי' להקדימו להאחין. וע"ע **במהרש"א,** דכ' דגם קרא דבן ובת צריכי, ללמדנו דבן קודם לבת, וכ' דאולי רק לענין קרא דאח הק' ותי' כן הרשב"ם (וע"ע מש"כ להעיר ע"ז).

(ז) **שארו זו אשתו- פי' הרשב"ם,** כדכתי' והיו לבשר אחד, וכתב נמי שארה כסותה ועונתה לא יגרע. וכ' **התוס' יו"ט,** דמה דכ' הרשב"ם המקור מהא דשארה כסותה ועונתה, היינו לפי המ"ד בכתובות דס"ל דשארה זו עונה, ולכן שפיר אמרי' דתיבת "שארו" שייך דוקא לאשתו. וע"ע **ברש"ש** דהביא עוד פירוש, דיפרש הקרא "שארה", דהיינו בעלה, לא יגרע כסותה ועונתה [וצע"ק, דזהו דלא כמאן שם].

(ח) **אימא שארו זו האם, דכתיב שאר אמך- פי' הרשב"ם,** ונילף מכאן דבין אביו ובין אמו יורשין אותו. וע' **בשיעורי ר' שמואל** כאן, דנסתפק במה יהי' סדר הירושה על צד זה, האם אמרי' דהאב קודם, או אולי האם קודמת, או אולי שניהם שוים. דאם נאמר דהאב יהי' קודם, א"כ אם לאחר מיתת האב מת הבן, לא תהי' הנחלה ממשמשת לקרובי האב, שהרי ירושת האם קודמת לירש בנה. ורק אי נימא דשניהם שוים, א"כ אם הבן מת לאחר מיתת שניהם, אז יהי' הנחלה ממשמשת לקרובי האב, וכמפורש בתורה דאם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחי אביו, והניח בצ"ע. וע"ע **בר' גרשום,** דכ' דעל הצד דשארו זו האם, כוונת הגמ' הוא לומר דהאם קודמת להאחין, אבל לפי צד זה האב אינו קודם להאחין, ונמצא דלצד זה יהי' הסדר הוא דהאם קודמת, ואז האחין, ושוב האב, ודלא כב' צדדים של ר' שמואל.